

SYL:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

VN/1985/2020

VN/1985/2020-OKM-1

SYL kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan kunnioittavimmin seuraavaa.

Lausunnon keskeinen sisältö

- SYL kannattaa esityksessä olevia toimia koulutustason nostamiseksi ja toisen asteen saattamisesta maksuttomaksi
- Oppivelvollisuuden laajentamisessa lähtökohtina tulee olla syrjäytymisen ehkäisy ja korkeakoulutuksen saavutettavuuden lisääminen, erityisesti aliedustetuilla ryhmillä
- Oppivelvollisuuden laajentaminen on toteutettava nuoren etu edellä ja ensisijaisesti vapaa hakeutusmisoikeus säilyttäen
- Oppivelvollisuuslainsäädännön tulisi kuitenkin astua voimaan samaan aikaan laista tutkintoon valmistavasta koulutuksesta kanssa 1.1.2022. Näin taataan oppivelvollisuuden laajentamista toteuttavalle tasolle riittävä aika valmistautua muutokseen.

Koulutustason nostaminen on SYL:n mielestä kannatettava tavoite ja SYL kannattaa oppivelvollisuuden laajentamista toisen asteen tutkinnon suorittamiseen saakka. SYL pitää tärkeänä, että koulutusjärjestelmä vastaa muuttuviin osaamistarpeisiin. Pelkän perusasteen varaan jääminen on suuri syrjäytymisriski ja perusasteen koulutuksella tehtävien töiden määrä on radikaalisti vähentynyt. SYL pitää hyvänä sitä, että oppivelvollisuuden lähtökohtaisena tavoitteena on toisen asteen tutkinto, joka takaa myös jatko-opintomahdollisuudet, muiden vaihtoehtojen täydentäessä tätä tavoitetta ja soveltuen nuoren eri elämäntilanteisiin.

Lähtökohdaksi oppivelvollisuuden laajentamisessa tulee ottaa koulutuksellisen tasa-arvon parantaminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Oppivelvollisuuden laajentamisen tulee nostaa suomalaisten koulutustasoa, ehkäistä syrjäytymistä ja parantaa koulutuksen saavutettavuutta.

Oppivelvollisuuslainsäädännön tulisi astua voimaan kokonaisuudessaan niin, että oppivelvollisuuslaki tulisi voimaan samaan aikaan laista tutkintoon valmistavasta koulutuksesta kanssa, eli 1.1.2022. Tämä antaisi uudistusta toteuttavalle tasolle, kuten kunnille, mahdollisuuden osallistua lainsäädännön valmisteluun paremmin, koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilan jälkeen. Suuri osa uudistuksen tuomista parannuksista nykytilaan vaatii muun muassa kuntien ja oppilaitoksien yhteistyömuotojen ja -prosessien huolellista suunnittelua. Oppivelvollisuuden voimaantulon lykkääminen toimii keinona varmistaa, että se toteutuu mahdollisimman hyvin suunniteltuna ja valmisteltuna.

Yhdenvertaisuus ja syrjäytymisen ehkäiseminen

Oppivelvollisuuden laajentaminen sisältää toisen asteen maksuttomuuden, mitä SYL pitää hyvänä. Maksuttomuuden tulee kattaa oppimateriaalit ja opiskelun kannalta välttämättömät tarvikkeet. Maksuttomuuden tulee jatkua koko tutkinnon suorittamisen ajan, jolloin ennen 18

ikävuotta aloitetut opinnot ovat tutkinnon saamiseen asti opiskelijalle maksuttomia. Oppivelvollisuuden ja tukipalveluiden on tarkoitus mahdollistaa opintojen loppuun saattaminen.

Nuoren asuin- ja kotikunnan sekä oppilaitoksen vastuu nuoren hakeutumisesta toisen asteen koulutukseen tulee olla ensisijainen. Mikäli nuori ei hakeudu tai pääse koulutukseen, kunnalla tulee olla velvollisuus kontaktoida nuori ohjausta ja mahdollisten palveluiden tarpeen selvittämistä ja opiskelupaikan osoittamista varten. Nuorelle tulee tarjota opiskelupaikka lähioppilaitoksesta tai muiden vaihtoehtojen, kuten kymppiluokkien ja valmentavan koulutuksen, kautta.

Suoritusvaihtoehtojen moninaisuus on hyvä asia. **Oppivelvollisuudessa on huomioitava nuorten erilaiset tilanteet**, kiinnostuksen kohteet ja mahdolliset elämänhallinnan ongelmat tai terveydentila.

Lisäksi **on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuuden laajentaminen tapahtuu laadukkaasti ja yhdenvertaisesti kaikkialla Suomessa**. Oppivelvollisuuden opintojen aikana nuorelle tarjottavaa kouluruokailua tulee kehittää nykyisen toisen asteen kouluruokailun kanssa.

Ohjaus ja tuki

Oppivelvollisen seuranta- ja tukivelvollisuuden tulee olla joka hetki selvästi määritellyn tahon, kuten asuinkunnan tai oppilaitoksen, vastuulla. Vastaavasti oppivelvollisuuden laajentamisessa on huolehdittava siitä, että peruskoulun ja toisen asteen tuki- ja ohjauspalvelut on riittävän hyvin resursoituja. Erityisesti nivelvaiheiden ohjaukseen tulee panostaa ja ohjauskontaktin tulee säilyä nivelvaiheen yli siirryttäessä perusasteelta toiselle asteelle.

SYL pitää hyvänä käytäntönä sitä, että **mikäli nuori laiminlyö oppivelvollisuuden, ei häntä sanktioida**. Nuorta ja nuoren huoltajia tulee kuulla asiassa ja mahdolliset sanktiot ohjata nykykäytännön tapaan huoltajalle sekä lisäksi koulutuksen vastuulliselle järjestäjälle, tai taholle joka on vastuussa nuoren oppivelvollisuuden toteutumisesta. Tällaisessa tilanteessa on usein taustalla monia syitä ja nuori tulee ohjata tarpeellisiin sosiaali- ja nuorisotoimen tukipalveluihin. Lisäksi on selvitettävä perheen tilanne ja mahdolliset tuen tarpeet. Sanktioiden perimmäinen tarkoitus täytyy olla nuoren ja tämän perheen auttaminen.

Oppivelvollisuuden keskeyttämisen tulee olla mahdollista painavasta henkilökohtaisesta syystä, kuten (lähiomaisen) vakava sairastuminen, huumevieroitus tms. SYL:n mielestä tämä tulee ilmetä laissa selkeästi. Keskeyttäminen tulee pyrkiä pitämään tilapäisenä ja mahdollisimman lyhytaikaisena. Tarvittavasta tuesta oppivelvolliselle oppivelvollisuuden piiriin palatessa tulee huolehtia.

Valmiudet jatko-opintoihin

SYL pitää tärkeänä, että nuori hakee ja tulee valituksi hänelle soveltuvaan koulutukseen, johon hänellä on valmiudet. Nuoren kuuleminen ja kuunteleminen toisen asteen opintovalintoja tehdessä takaa myös paremman motivaation opintoihin.

Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteena tulee olla vahvistaa systemaattista ohjausta jatko-opintoihin koulutusten nivelvaiheessa sekä lisätä korkeakoulutuksen saavutettavuutta, erityisesti aliedustetuilla ryhmillä. SYL pitääkin esitettyä laajennettua jälkiohjausvelvoitetta hyvänä. SYL näkee, että lain valmistelussa tulee myös arvioida vaikutuksia korkeakouluopiskelijoiden opiskelijavalintaan.

Oppivelvollisuuden suoritusvaihtoehtojen moninaisuuden tulee edistää nuorten mahdollisuuksia ja valmiuksia opiskeluun. **Kaikkien suoritustapojen kohdalla on huolehdittava, että jokaisella nuorella säilyy valmiudet ja mahdollisuus hakea jatko-opintoihin** ja jotain reittiä aina korkeakouluopintoihin saakka, eikä koulutuksellisia umpiperiä synny.

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

Tapio Hautamäki
puheenjohtaja

Sonja Raitamäki
pääsihteeri

Lisätietoja:

Koulutuspolitiikan asiantuntija Jani Kykkänen, p. 041 515 2230, jani.kykkanen@syl.fi